

ДЗЕРЖИНСЬКИЙ РАЙОННИЙ СУД м. ХАРКОВА

ЄДРПОУ 02894036; проспект Перемоги, 52-В, м. Харків, 61202, тел. (057)336-82-70 e-mail
inbox@dg.hr.court.gov.ua

УЗАГАЛЬНЕННЯ

судової практики дотримання порядку вирішення заявленого відводу та
самовідводу у кримінальних провадженнях за 2024 рік

При проведенні аналізу судової практики використовувалися дані, які містяться в автоматизованій системі документообігу суду КП «Д-3».

Період проведення аналізу – 2024 рік.

У звітному періоді у Держинському районному суді м.Харкова перебувало на розгляді 42 заяви про відвід та самовідвід судді у кримінальному провадженні, з них постановлено 10 ухвал про задоволення заяви про відвід та самовідвід, 28 ухвали про відмову в задоволенні заяв про відвід та самовідвід судді, 4 ухвали про залишення заяви про відвід та самовідвід судді без розгляду.

Загальні підстави відводу (самовідводу) судді згідно чинного законодавства України

Відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»: «Кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки незалежним, безстороннім і справедливим судом, утвореним відповідно до закону».

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» визначає засади організації судової влади, з якими тісно пов'язаний механізм відводу судді: судова влада здійснюється незалежними та безсторонніми судами – ст. 1; правосуддя в Україні здійснюється виключно судами – ст. 5; справи розглядаються згідно із встановленим порядком їх розподілу – ст. 8.

Згідно ч. 1 ст. 21 КПК кожному гарантується право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону.

Статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод гарантовано кожному право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Термін «суд, встановлений законом» стосується не тільки правових підстав самого існування суду, але й дотримання таким судом певних норм, які регулюють його діяльність, а також складу суду в кожній справі (рішення ЄСПЛ у справах «Сокурєнко і Стригун проти України», «Бускаріні та інші проти Сан-Марино»).

Відвід (самовідвід) судді - є процесуальним інститутом, спрямованим на усунення слідчого судді, судді або присяжного від участі у кримінальному провадженні за умови існування обставин, що виключають їх участь. Такі обставини визначені у статтях 75, 76 КПК і за їх наявності суддя зобов'язаний заявити самовідвід (ч. 1 ст. 80 КПК), а якщо такі обставини відомі особам, які беруть участь у кримінальному провадженні, то вони заявляють відвід судді (ч. 2 ст. 80 КПК).

Стаття 81 КПК вказує на порядок вирішення питання про відвід судді, який відрізняється залежно від складу суду, що розглядає справу. У разі заявлення відводу слідчому судді або судді, який здійснює судові провадження одноособово, його розглядає інший суддя цього ж суду, визначений у порядку, встановленому ч. 3 ст. 35 цього Кодексу. У разі заявлення відводу

одному, кільком або всім суддям, які здійснюють судове провадження колегіально розглядає цей же склад суду (ч. 2 ст. 81 КПК).

Частинами 1,2 статті 82 КПК України визначено, що у разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) слідчого судді кримінальне провадження передається на розгляд іншому слідчому судді. У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) судді, який здійснює судове провадження одноособово, справа розглядається в тому самому суді іншим суддею.

При цьому, Велика Палата Верховного Суду в постанові від 29.08.2019 у справі № 11-312cap19 дійшла висновку, що застосовуючи норми частини першої статті 81 КПК, під заявленням відводу потрібно розуміти подання суддею заяви про самовідвід або подання особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, заяви про відвід.

У Бангалорських принципах поведінки суддів від 19 травня 2006 року, схвалених Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року № 2006/23, зазначено, що об'єктивність судді є необхідною умовою для належного виконання ним своїх обов'язків. Вона проявляється не тільки у змісті винесеного рішення, а й в усіх процесуальних діях, що супроводжують його прийняття.

Європейський Суд з прав людини у своїх рішеннях у справах «Мироненко і Мартенко проти України», «Білуха проти України», «Рудніченко проти України» вказав на те, що наявність безсторонності (неупередженості) суду має визначатися за допомогою суб'єктивного та об'єктивного критеріїв. За суб'єктивним критерієм оцінюється особисте переконання та поведінка конкретного судді, тобто чи виявляв суддя упередженість або безсторонність у цій справі. Відповідно до об'єктивного критерію визначається серед інших аспектів, чи забезпечував суд та його склад відсутність будь-яких сумнівів у його безсторонності.

Особиста безсторонність суду презумується, поки не надано доказів протилежного (рішення у справі Ветшттайн проти Швейцарії).

Стаття 15 Кодексу суддівської етики зазначає, що неупереджений розгляд справ є основним обов'язком судді. Суддя має право заявити самовідвід у випадках, передбачених процесуальним законодавством, у разі наявності упередженості щодо одного з учасників процесу, а також у випадку, якщо судді з його власних джерел стали відомі докази чи факти, які можуть вплинути на результат розгляду справи. Суддя не повинен зловживати правом на самовідвід. Суддя заявляє самовідвід від участі в розгляді справи у разі неможливості ухвалення ним об'єктивного рішення у справі.

Аналіз судової практики, підстави та причини прийняття рішень про задоволення та відмову у задоволенні заяв про відвід та самовідвід суддів та залишення без розгляду заяв про відвід.

У справі № 638/4998/24, провадження №1-ксс/638/1223/24 головуючим суддею у справі заявлено самовідвід, оскільки в провадження судді Дзержинського районного суду ОСОБА_3 15.03.2024 надійшов обвинувальний акт у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 12023221200001596 від 05.07.2023, щодо ОСОБА_4, обвинуваченого у вчиненні кримінальних правопорушень, передбаченого ч. 1,2 ст. 190 КК України. Під час ознайомлення з матеріалами кримінального провадження встановлено, що 22.02.2024 слідчим суддею ОСОБА_3 постановлена ухвала, якою задоволено клопотання старшого слідчого СВ Харківського районного управління поліції №3 Головного управління Національної поліції в Харківській області ОСОБА_5, погоджене з прокурором Шевченківської окружної прокуратури м. Харкова ОСОБА_6 про тимчасовий доступ до документів, які містять охоронювану законом таємницю на підставі матеріалів досудового розслідування № 12024221200000160 внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань 17.01.2024 року за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 190 КК України (справа №?638/2655/24, провадження №1-ксс/638/850/24). Під час розгляду клопотання слідчим суддею ОСОБА_3 надана оцінка, в тому числі показанням потерпілої ОСОБА_7, які частково охоплюють обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні № 120232212000001596 від 05.07.2023 щодо ОСОБА_4 за ч. 1,2 ст. 190 КК України.

Ухвалою від 22.03.2024 судом встановлено, що суддею ОСОБА_3 як слідчим суддею, постановлена ухвала від 22.02.2024 про тимчасовий доступ документів у кримінальному провадженні № 12024221200000160 від 17.01.2024. В подальшому, 27.02.2024 року постановою

прокурора Шевченківської окружної прокуратури м. Харкова ОСОБА_9 об'єднано матеріали досудових розслідувань у кримінальне провадження за єдиним номером №12023221200001596. Відповідно до реєстру матеріалів досудового розслідування у кримінальному провадженні № 120232212000001596 від 05.07.2023 зазначено, що слідчий суддя Держинського районного суду м. Харкова ОСОБА_3 постановляв ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів у зазначеному кримінальному провадженні. Оскільки слідчий суддя Держинського районного суду м. Харкова ОСОБА_3 брав участь у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, він не може брати участь у цьому ж провадженні у суді першої інстанції. Судом встановлено, що заявлений самовідвід містить дані, які унеможливають участь судді ОСОБА_3 у даному кримінальному провадженні, а тому заява про самовідвід підлягає задоволенню.

Таким чином, відведено суддю Держинського районного суду м. м. Харкова ОСОБА_3 від розгляду кримінальної справи № 638/4998/24 за обвинувальним актом у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 120232212000001596 від 05.07.2023, за обвинуваченням ОСОБА_4, у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 185 КК України.

У справі №638/3316/24, провадження №1-кк/638/994/24 суддею заявлено самовідвід з підстав того, що вона брала участь у кримінальному провадженні під час досудового розслідування у якості слідчого судді. Так, зазначається, що у провадженні Держинського райсуду м. Харкова перебуває кримінальне провадження № 12023221070002376 від 07.09.2023, з обвинувальним актом у відношенні ОСОБА_4 у вчиненні кримінального правопорушення-злочину, передбаченого ст. 115 ч. 1 КК України, яке було розподілено судді ОСОБА_6 в порядку передбаченому приписами ст. 35 КПК України, про що свідчить відповідний протокол автоматизованого розподілу клопотання між суддями Держинського райсуду м. Харкова.

04.03.2024, у зв'язку з перебування суддів ОСОБА_6 на лікарняному, клопотання прокурора щодо продовження строку тримання під вартою обвинуваченої ОСОБА_4 було розподілено судді ОСОБА_5 в порядку передбаченому приписами ст. 35 КПК України, про що свідчить відповідний протокол автоматизованого розподілу клопотання між суддями Держинського райсуду м. Харкова.

04.03.2024, в порядку передбаченому приписами ст. 35 КПК України, на розгляд судді Держинського райсуду м. Харкова ОСОБА_1 розподілено заяву про самовідвід судді Держинського райсуду м. Харкова ОСОБА_5, про що свідчить відповідний протокол автоматизованого розподілу заяви про самовідвід між суддями Держинського райсуду м. Харкова.

Ухвалою суду від 04.03.2024 встановлено, що суддею ОСОБА_5 під час досудового розслідування кримінального провадження № 12023221070002376 від 07.09.2023 у відношенні ОСОБА_4 у вчиненні кримінального правопорушення-злочину, передбаченого ст.115 ч.1 КК України, як слідчим суддею, були розглянуті клопотання уповноваженої особи органу досудового розслідування стосовно обрання у відношенні ОСОБА_4 запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та щодо арештумайна, відповідно, 08.09.2023 та 13.09.2023.

Диспозицією частини 1 статті 76 КПК України передбачено, що суддя, який брав участь у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, не має права брати участь у цьому ж провадженні в суді першої, апеляційної і касаційної інстанції.

Таким чином, суд дійшов до висновку, що заява про самовідвід судді ОСОБА_5 є обгрунтованою, так як наявні підстави, передбачені ч. 1 ст. 76 КПК України, які унеможливають її повторну участь у розгляді клопотання про продовження запобіжного заходу у вказаному кримінальному провадженні.

У справі №638/5259/23, 1-кк/638/781/24 суддею заявлено самовідвід оскільки, під час вивчення суддею матеріалів справи встановлено, що 13 липня 2023 року слідчим суддею ОСОБА_3 постановлено ухвалу про задоволення клопотання слідчого СВ ХРУП № 3 ГУНП в Харківській області ОСОБА_6, погодженого з прокурором Шевченківської окружної прокуратури місті Харкова ОСОБА_7 про обшук житла у кримінальному провадженні № 12023221200001271 від 01 червня 2023 року за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 185 КК України та надано дозвіл на проведення обшуку (справа №

638/7684/23, провадження № 1-кк/638/1501/23, справа № 638/7684/23, провадження № 1-кк/638/1500/23). Клопотання слідчого, погоджене з прокурором обґрунтовано, зокрема, тим, що в провадженні СВ Харківського РУП № 3 ГУНП в Харківській області перебувають матеріали кримінального провадження, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 12023221200001271 від 01 червня 2023 року, за ознаками кримінального правопорушення - злочину, передбаченого ч. 4 ст. 185 КК України. Під час проведення досудового розслідування по кримінальному провадженню № 12023221200000351 від 10 лютого 2023 року, за ч. 4 ст. 185 КК України встановлено, що у період часу з березня 2022 року по травень 2022 року, невстановлені особи таємно скоїли крадіжку майна у сервісі технічного обслуговування «Renault Trucks», що розташоване за адресою: м. Харків, вул. Клочківська, 257, та належить ТОВ «АВТОМОБІЛЬНА КОМПАНІЯ «АВТО-ЛАКЦЕНТР», код ЄДРПОУ: 36031960, чим спричинили матеріальну шкоду, сума якої наразі встановлюється. У заяві про самовідвід зазначено про надання оцінки суддею ОСОБА_3 як слідчим суддею, під час розгляду клопотання, показанням представника потерпілого ОСОБА_8, який також є представником потерпілого у кримінальному провадженні за обвинуваченням ОСОБА_4, показанням свідка ОСОБА_4. Крім того, показання представника потерпілого, свідка ОСОБА_4, зміст яких за своєю суттю, часом, місцем подій співпадає з обставинами кримінального правопорушення, інкримінованого ОСОБА_4, у даному кримінальному провадженні, та частково охоплюють обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні № 12023221200000351 від 10 лютого 2023 року щодо ОСОБА_4 за ч. 4 ст. 185 КК України.

Ухвалою суду від 19.02.2024 встановлено, що неможливість судді, яка брала участь у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, брати участь у кримінальному провадженні в суді першої інстанції, а відтак суд вбачає підстави для задоволення заяви судді ОСОБА_3 про самовідвід.

У справах №638/5158/22, №638/9817/23, 638/12799/24, 638/17812/23 задоволено заяви про самовідвід суддів або заяви про відвід від учасників кримінального провадження з аналогічних підстав.

Також, у справі №638/15854/24 встановлено, що обвинувальний акт у кримінальному провадженні № 12024221240000489 від 08.05.2024 відносно ОСОБА_4 затверджений та підписаний 26.08.2024 першим заступником керівника Чугуївської окружної прокуратури Харківської області ОСОБА_5, який включений до групи прокурорів сторони обвинувачення та визначений старшим у групі прокурорів, а також перебуває у зареєстрованому шлюбі з головуючим суддею, а відтак заява про самовідвід задоволена.

Таким чином, основною причиною задоволення заяви про самовідвід або відвід судді у 2024 році стало те, що головуючий у справі визначений автоматизованою системою документообігу суду брав участь у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, тобто не має права брати участі у цьому ж провадженні в суді першої інстанції, що прямо передбачено ч.1 ст.76 КПК України.

У справі № 638/18076/21, провадження № 1-кк/638/666/24 захисником ОСОБА_3 - адвокатом ОСОБА_4 заявлено відвід судді Дзержинського районного суду м. Харкова ОСОБА_5 від розгляду заяви про відвід судді Дзержинського районного суду м. Харкова ОСОБА_6 від розгляду кримінального провадження № 42021222060000062, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань 28 квітня 2021 року, стосовно ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, за фактом скоєння кримінального правопорушення (злочину), передбаченого частиною третьою статті 368 КК України в режимі відеоконференції у порядку дистанційного судового провадження. В обґрунтування заяви зазначає, що для об'єктивного розгляду питання відводу судді ОСОБА_6 неможливий розгляд заяви ОСОБА_3 даним складом суду, оскільки головуюча суддя ОСОБА_5 вже розглядала заяву про самовідвід судді ОСОБА_6 в даному провадженні. Також зазначає, що ст. 76 КПК України участь судді ОСОБА_6 у розгляді кримінального провадження прямо заборонена. Всупереч цьому, головуючий суддя ОСОБА_5 постановлено ухвалу за наслідками самовідводу судді ОСОБА_6 та не вмотивовано всупереч вимог ст. 76 КПК України.

При розгляді заяви, судом встановлено, що зміст поданої заяви про відвід судді ОСОБА_5 зводиться до незгоди з її рішенням про відмову у задоволенні заяви про самовідвід судді

ОСОБА_6 від розгляду кримінального провадження № 4202122206000062, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань 28 квітня 2021 року, стосовно ОСОБА_3 за фактом скоєння кримінального правопорушення (злочину), передбаченого частиною третьою статті 368 КК України, що на думку заявника призведе також до відмови у заяві ОСОБА_3 про відвід судді ОСОБА_6 у вказаному кримінальному провадженні. Вказана підстава не може слугувати підставою для відводу судді, оскільки не свідчить про її упередженість.

Крім того, суд звертає увагу, що ні діючим законодавством України ні Положенням про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженого Рішенням Ради суддів України 26.11.2010 № 30 (з наступними змінами та доповненнями) не передбачено заборону повторної участі того самого складу суду при розгляді заяви про відвід/самовідвід судді від кримінального провадження.

Тобто, вказаними нормативно-правовими актами допускається повторна участь того ж складу суду для розгляду заяви про відвід іншого судді, після вирішення питання про самовідвід.

Вирішуючи питання щодо відводу судді ОСОБА_5, заявленої заяви захисником ОСОБА_3 - адвокатом ОСОБА_4, суд дійшов висновку, що заявлений відвід не містить належних та підтверджених даних, які б свідчили про наявність підстав для відводу, що передбачені зазначеними нормами КПК України, вказана заява про відвід фактично зводиться до незгоди з процесуальними діями судді.

Таким чином, на даний час, відсутні будь-які дані, що могли б свідчити про необ'єктивність та упередженість судді, а, відтак, заява захисника ОСОБА_3 - адвоката ОСОБА_4 про відвід судді ОСОБА_5 задоволенню не підлягає.

У справі №638/14053/23, провадження № 1-кк/638/997/24 в обґрунтування заяви про відвід судді адвокат ОСОБА_3 зазначає, що розгляд справи здійснюється незаконним складом суду - що не є «судом, встановленим законом» в розумінні п.1 ст.6 Конвенції 1950 року. 09.04.2015 Верховна Рада України від імені Українського народу - громадян України всіх національностей, керуючись положеннями Загальної декларації прав людини, беручи до уваги резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1096 (1996) від 27.06.1996 щодо ліквідації спадщини колишніх комуністичних тоталітарних режимів, № 1481 (2006) від 26.01.2006 щодо необхідності міжнародного засудження злочинів тоталітарних комуністичних режимів, № 1495 (2006) від 12.04.2006 щодо боротьби з відродженням нацистської ідеології, № 1652 (2009) від 29.01.2009 щодо відношення до пам'ятників, що мають суперечливу історичну інтерпретацію у державах - членах Ради Європи, резолюцію Парламентської Асамблеї ОБСЄ SC (09) 3 R від 29 червня - 3 липня 2009 року щодо неприпустимості звеличення тоталітарних режимів, відкриття історичних та політичних архівів, вивчення тоталітарної спадщини та підвищення поінформованості громадськості, декларацію Європейського Парламенту від 23.09.2008 щодо проголошення 23 серпня днем пам'яті жертв сталінізму і нацизму, резолюцію Європейського Парламенту від 23.10.2008 в пам'ять про Голодомор - штучний голод в Україні 1932-1933 років, резолюцію Європейського Парламенту від 02.04.2009 щодо європейської свідомості та тоталітаризму, Спільну заяву з нагоди 70-х роковин Голодомору - Великого голоду 1932-1933 років в Україні, прийняту на 58-й сесії Генеральної Асамблеї ООН, враховуючи засудження у 1991 році Законом України "Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні" політичних репресій, що здійснювалися протягом 1917-1991 років комуністичним тоталітарним режимом на території України, відмежування від методу державного терору в управлінні державою, притаманного комуністичному тоталітарному режиму, і проголошення намірів неухильно сприяти відновленню справедливості та усуненню наслідків свавілля і порушення громадянських прав, враховуючи визнання Законом України "Про Голодомор 1932-1933 років в Україні" Голодомору 1932-1933 років геноцидом Українського народу, засудження злочинних дій тоталітарного режиму СРСР, спрямованих на організацію Голодомору, наслідком якого стало знищення мільйонів людей, руйнування соціальних основ Українського народу та його вікових традицій, духовної культури та етнічної самобутності, а також встановлення постановою Апеляційного суду міста Києва 13.01.2010 факту причетності вищого керівництва СРСР, УРСР та комуністичної партії до організації Голодомору 1932-1933 років в Україні, дбаючи про забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина, прагнучи розвивати і

зміцнювати незалежну, демократичну, правову державу, керуючись статтею 11 Конституції України, яка зобов'язує державу сприяти консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, з метою недопущення повторення злочинів комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, будь-якої дискримінації за національною, соціальною, класовою, етнічною, расовою або іншими ознаками у майбутньому, відновлення історичної та соціальної справедливості, усунення загрози незалежності, суверенітету, територіальній цілісності та національній безпеці України, прийняла Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», яким засуджує комуністичний та націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарні режими в Україні, визначає правові основи заборони пропаганди їх символіки та встановлює порядок ліквідації символів комуністичного тоталітарного режиму. Згідно п. «є» ч. 4 ст. 1 цього Закону, символіка комуністичного тоталітарного режиму - символіка, що включає: назви областей, районів, населених пунктів, районів у містах, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів, інших об'єктів топоніміки населених пунктів, підприємств, установ, організацій, у яких використані імена або псевдоніми осіб, які обіймали керівні посади в комуністичній партії (посаду секретаря районного комітету і вище), вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних або автономних радянських республік, працювали в радянських органах державної безпеки, а також назви СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних або автономних радянських республік та похідні від них, назви, пов'язані з діяльністю комуністичної партії (включаючи партійні з'їзди), річницями Жовтневого перевороту 25 жовтня (7 листопада) 1917 року, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у XX столітті (крім назв, пов'язаних з опором та вигнанням нацистських окупантів з України або з розвитком української науки та культури). У зв'язку з викладеним, з метою виконання вимог зазначеного Закону, 02.02.2016 у місті Харкові ліквідовано адміністративно-територіальну одиницю - Дзержинський район, названий так 01.11.1932 Президією ВР УРСР на честь засновника і голови ВЧК, одного з організаторів «червоного терору» в Радянській Росії Фелікса Дзержинського. Натомість, утворено нову адміністративно-територіальну одиницю, названу Шевченківським районом. В той же час, Дзержинський районний суд міста Харкова не ліквідовано, не реорганізовано, і він продовжує своє незаконне функціонування, пов'язане зі своєю злочинною діяльністю у вигляді публічного використання символіки комуністичного тоталітарного режиму. Дзержинський районний суд м. Харкова не є «судом встановленим законом» в розумінні п.1 ст.6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. За таких обставин, суддя ОСОБА_5, яка займає посаду судді в так званому Дзержинському районному суді міста Харкова, діє у незаконний спосіб - всупереч Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки". За таких обставин відсутні гарантії того, що судді можуть розглядати справу безсторонньо і ухвалити законне, обгрунтоване та справедливе судові рішення, у тому числі, у цій справі. Сторона скарги переконана, що суддя усвідомлював і як фаховий правник не міг не усвідомлювати незаконний характер правопорушення, однак, вирішив закрити очі на нього, керуючись власними кар'єрними інтересами. Суддя не продемонстрував принциповість, не звернувся до компетентних органів та посадових осіб щодо незаконності його роботи на посаді судді у незаконному суді та виправлення цієї ситуації, натомість, всупереч принципам законності і верховенства права вирішив продовжити протиправну діяльність на посаді судді незаконного суду. Більше того, така протиправна поведінка судді поставила його особисто та власне його кар'єру у залежність від представників влади - як від самої суддівської спільноти (правлячої верхівки), від якої залежить кар'єра судді, так і від правоохоронних органів, виконавчої та законодавчої влади, олігархів тощо. Відтак, сторона захисту в силу принципу диспозитивності стверджує про порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у цій справі. Враховуючи вищевикладені порушення, здійснення судочинства та вирішення цієї справи за участі судді є неправомірним. Ухвалою суду від 06.03.2024 встановлено, що Дзержинський районний суд м. Харкова утворений у відповідності до чинного законодавства та його діяльність, в тому числі здійснення

відводу судді, який розглядає заяву про відвід або самовідвід, а отже не здійснює повноваження судді у даному провадженні, а лише перевіряє наявність підстав, що виключають участь судді у кримінальному провадженні, КПК України не передбачено. Заявлення такому судді відводу свідчить про зловживання правом на відвід з метою затягування розгляду провадження.

Враховуючи викладене, суд дійшов до висновку, що заявлений адвокатом ОСОБА_3 відвід судді ОСОБА_1 має ознаки зловживання правом на відвід, і відповідно до ч.4 ст.81 КПК України підлягає залишенню без розгляду.

Таким чином, залишаючи заяви учасників справи про відвід судді без розгляду судом встановлено ознаки зловживання правом на відвід і на цій підставі постановлені відповідні ухвали.

Так, відповідно до частини першої статті 81 КПК України, у разі заявлення відводу слідчому судді або судді, який здійснює судове провадження одноособово, його розглядає інший суддя цього ж суду, визначений у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу. У разі заявлення відводу одному, кільком або всім суддям, які здійснюють судове провадження колегіально, його розглядає цей же склад суду.

Разом із цим, згідно частини четвертої статті 81 КПК України, якщо повторно заявлений відвід має ознаки зловживання правом на відвід з метою затягування кримінального провадження, суд, який здійснює провадження, має право залишити таку заяву без розгляду.

Таким чином, законодавець висуває певні вимоги для подачі заяви про відвід, дотримання яких є необхідними, та гарантує усунення можливого зловживання права на відвід.

Заявлення відводу судді, який розглядає заяву про відвід або самовідвід, а отже не здійснює повноваження судді у даному провадженні, а лише перевіряє наявність підстав, що виключають участь судді у кримінальному провадженні, КПК України не передбачено.

Заявлення такому судді відводу свідчить про зловживання правом на відвід з метою затягування розгляду провадження.

Аналогічні роз'яснення містяться у листі Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 червня 2016 року за № 223-1650/0/4-16 «Щодо окремих питань здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю в кримінальному провадженні», де в пункті 2 зазначено, що заявлення відводів судді, який розглядає відвід слідчому судді, а отже, не здійснює повноваження судді (слідчого судді) у даному кримінальному провадженні, а лише перевіряє наявність підстав, що виключають участь слідчого судді у кримінальному провадженні, КПК не передбачено. Заявлення такому судді відводів можна розцінювати як зловживання правом на відвід з метою затягування кримінального провадження та, діючи відповідно до ч.4 ст.81 КПК, залишати такі заяви без розгляду.

Заборона зловживання правами закріплена уст. 17 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі Конвенція). У розвиток цієї загальної заборони у ст. 35 Конвенції наводяться критерії прийнятності, серед яких зловживання правом на подання заяви до ЄСПЛ є самостійною підставою для визнання неприйнятною індивідуальної заяви. Як наслідок позбавлення суб'єктивного права на звернення до ЄСПЛ, що певним чином є заходом відповідальності заявника. У свою чергу, критерії зловживання правом визначаються не в Конвенції, а в рішеннях ЄСПЛ. Встановлення наявності зловживання правом ЄСПЛ в кожному конкретному випадку вирішує виходячи із прецедентів, які загалом сформували систему випадків зловживання правом.

За ч. 5 ст. 9 КПК України, кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

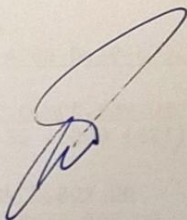
Як свідчить відповідна судова практика, серед найпоширеніших видів зловживань учасниками кримінального провадження своїми процесуальними правами є дії, що полягають у повторному поданні заяви про відвід за відсутності інших підстав або нових обставин чи доказів щодо упередженості судді (рішення Верховного Суду: від 06.12.2021 у справі № 756/4855/17; від 14.12.2022 у справі № 127/9564/17; від 24.11.2020 у справі № 127/2318/18; від 06.11.2019 у справі № 300/474/17).

3 досліджених матеріалів справ можна зробити висновки, що суттєвих проблемних питань, пов'язаних із розглядом заяв про відвід (самовідвід) у суддів Дзержинського районного суду м.Харкова не виникало.

Щодо пропозицій, вважаємо за необхідне звернути увагу на недосконалість АСДС «ДЗ», яка часто при розподілі справ між суддями не виключає того суддю, що постановляв ухвали на стадії досудового розслідування, як слідчий суддя і розподіляє справу такому головуючому. Вказане призводить до необхідності заявляти суддею самовідвід. Також, причиною цього є недостатня якість матеріалів, що подаються прокурорами до суду з обвинувальним актом, адже іноді неможливо встановити усіх слідчих суддів, які приймали участь на досудовому розслідуванні кримінального провадження.

Додаток в електронному вигляді: ухвала по справі №638/14053/23;
ухвала по справі №638/8603/24;
ухвала по справі №638/14073/23;
ухвала по справі №638/15854/24;
ухвала по справі №638/12799/24.

Заступник голови суду

Євген НЕВЕНІЦІН

Вик.Бондаренко Ангеліна